

PRÁVNÍ ÚPRAVA DROGOVÉ KRIMINALITY – AKTUÁLNÍ PROMLÉMY

LEGAL REGULATION OF DRUG CRIMINALITY – ACTUAL PROBLEMS

JANA MAHDALÍČKOVÁ

Justiční akademie v Kroměříži

Abstrakt

Příspěvek se zabývá aktuálními právními problémy drogové problematiky v souvislosti s připravovanou novelizací trestního zákona. Zmíněny jsou závazky České republiky vyplývající z mezinárodních smluv. Rozebrány jsou tendence přístupu k nelegálnímu nakládání s konopnými drogami, které převažují v současné době v OSN.

Klíčová slova

Drogy; zneužívání drog; konopné látky; trestní represe; prevence; mezinárodní smlouvy; boj s drogami.

Abstrakt

The contribution concerns actual legal issues of drugs problems in connection with the amendment of the Criminal code which is being prepared. The obligations of the Czech Republic emanating from the international treaties are mentioned. The contribution also deals with the the tendencies of the approach to the abuse of the drugs based on THC prevailing in the U. N.

Key Words

Drugs; abuse of drugs; THC substances; criminal repression; prevention; international treaties, combat against drugs

Problematika drog je tématem, které se bez nadsázky dotýká každého z nás. Přesto se veřejná diskuse v podstatě nevede. Čas od času se objeví článek v odborném tisku nebo je věnována

pozornost médií požadavkům některých skupin převážně mladých lidí o legalizaci marihuany.

A nastane opět klid.

Česká republika přistoupila ke všem mezinárodním dohodám týkajícím se kontroly zneužívání drog, účastní se aktivně boje proti drogám v rámci EU, spolupracuje s mezinárodními organizacemi a policejními a justičními orgány cizích států, pravidelně je zpracováván dokument definující základní principy a cíle v oblasti zneužívání drog – Národní strategie protidrogové politiky. Byla přijata zákonná úprava postihující výrobu, distribuci a další nakládání s drogami a předměty způsobilými k nedovolené výrobě drog odpovídající legislativě EU. Problematikou se zabývají justiční orgány, policejní orgány, orgány veřejné správy i nevládní organizace.

A výsledek?

Zavedení trestnosti držení drog pro vlastní potřebu novelou trestního zákona provedenou zákonem č. 112/1998 Sb. nesplnilo žádný ze svých cílů a z ekonomického pohledu je ztrátové. Pozitivní dopady trestnosti držení drog ve smyslu signifikantní změny chování u uživatelů ani u dalších sledovaných skupin nebyly prokázány. Dopady v posunu společenského vědomí se projevily tak, že došlo k prohloubení sociální stigmatizace všech zkoumaných skupin uživatelů drog od experimentátorů s konopnými drogami po dlouhodobé zneuživatele tvrdých drog a ke stupňujícímu se prolínání trhů se všemi typy drog. Závěr vyplývá ze souhrnu výsledků studie DOPLNIT

Tato zjištění odpovídají situaci ve srovnatelných státech Evropy.

Otázka účelnosti prohibice je tedy opět na pořadu dne.

To, že je nutné postihovat razantně a co nejpřísněji nedovolený obchod s drogami je bez diskuze, o tom se spory nevedou. Zde je tvrdá represe s cílem snížit nabídku drog zcela na místě. Tato problematika ale není předmětem tohoto příspěvku.

Jiná je situace v otázkách právní úpravy užívání nelegálních drog a jejich držení pro vlastní potřebu uživateli samotnými. Většina zemí EU rozlišuje sankce v závislosti na tom, zda se

jedná o nakládání s drogami pro vlastní potřebu a samotné uživatele drog nekriminalizuje, trestní postih je používán (až na nepočtené excesy) jako poslední řešení, *ultima ratio*. K těmto zemím se svou stávající právní úpravou řadí i Česká republika. Tento trend byl zachován i po přijetí výše uvedené novely trestního zákona a to využíváním alternativních řešení na místo trestní represe; předpovědi odpůrců zavedení trestnosti držení nezákonných drog pro vlastní potřebu o zbytečné a tvrdé kriminalizaci konzumentů se nepotvrdily.

Většina zemí EU rozlišuje sankce rovněž v závislosti na druhu drogy a to podle jejich společenské a zdravotní nebezpečnosti. Dekriminalizační tendence směřují zejména ke konzumentům konopných drog. Důvodem není akceptování protidrogové politiky prováděné v Nizozemí ostatními státy. A to ani přes to, že je počet Holanďanů konzumujících marihuanu je dlouhodobě téměř neměnný a tvoří 5% obyvatelstva. Hlavní důvod je možné najít v závěrech Výroční zprávy o drogách za rok 2006 vydané Úřadem OSN pro kontrolu drog (UNODC). X odkaz Uvádí se zde mimo jiné, že konopí je relativně nezávadná a levná psychotropní látka, kterou konzumuje přibližně 1 člověk z 25. Na základě průzkumu situace ve 134 zemích světa je konstatováno, že konopná politika je neúspěšná. Existuje rozsáhlý konopný průmysl, droga je ale pěstována na malých pozemcích a její efektivní ničení je znemožněno.

Obdobně 8. kongres OSN o prevenci trestné činnosti a zacházení s pachateli vyzval všechny členské státy, aby v případě držení drogy pro vlastní potřebu zvážily použití jiných opatření než odnětí svobody. Dále ovšem zdůrazňuje, že to v žádném případě neznamená, že by mělo dojít k dekriminalizaci drogové trestné činnosti.

V souladu s tímto trendem je i návrh rekodifikace českého trestního zákona. Změna, která nás nyní zajímá, se týká ustanovení o trestním postihu nedovoleného nakládání s drogami; konopné látky jsou odlišeny od ostatních drog a postih za nakládání s nimi je mírnější. Návrh trestního zákona uveřejněný na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti upravuje tuto problematiku následujícím způsobem:

Přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu

(1) Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu přechovává *v množství větším než malém omamnou látku konopí a pryskyřici z konopí nebo psychotropní látku obsahující jakýkoli tetrahydrokanabinol, izomer nebo jeho stereochemickou variantu (THC)*, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu přechovává jinou omamnou nebo psychotropní látku než uvedenou v odstavci 1 nebo jed v množství větším než malém, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve větším rozsahu.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve značném rozsahu.

Nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku

(1) Kdo *neoprávněně pro vlastní potřebu pěstuje v množství větším než malém rostlinu konopí*, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců, peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu pěstuje v množství větším než malém houbu nebo jinou rostlinu než uvedenou v odstavci 1 obsahující omamnou nebo psychotropní látku,

bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(3) Odnětím svobody až na tři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve větším rozsahu.

(4) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve značném rozsahu.

Pozn.: zvýraznění autorka

V obou případech je nakládání s konopnými drogami uvedené v prvním odstavci privilegovanou skutkovou podstatou vůči stejnému jednání, jehož předmětem jsou jiné drogy. Fakticky tak návrh respektuje poněkud nepřesné rozdělení na „měkké“ a „tvrdé“ drogy.

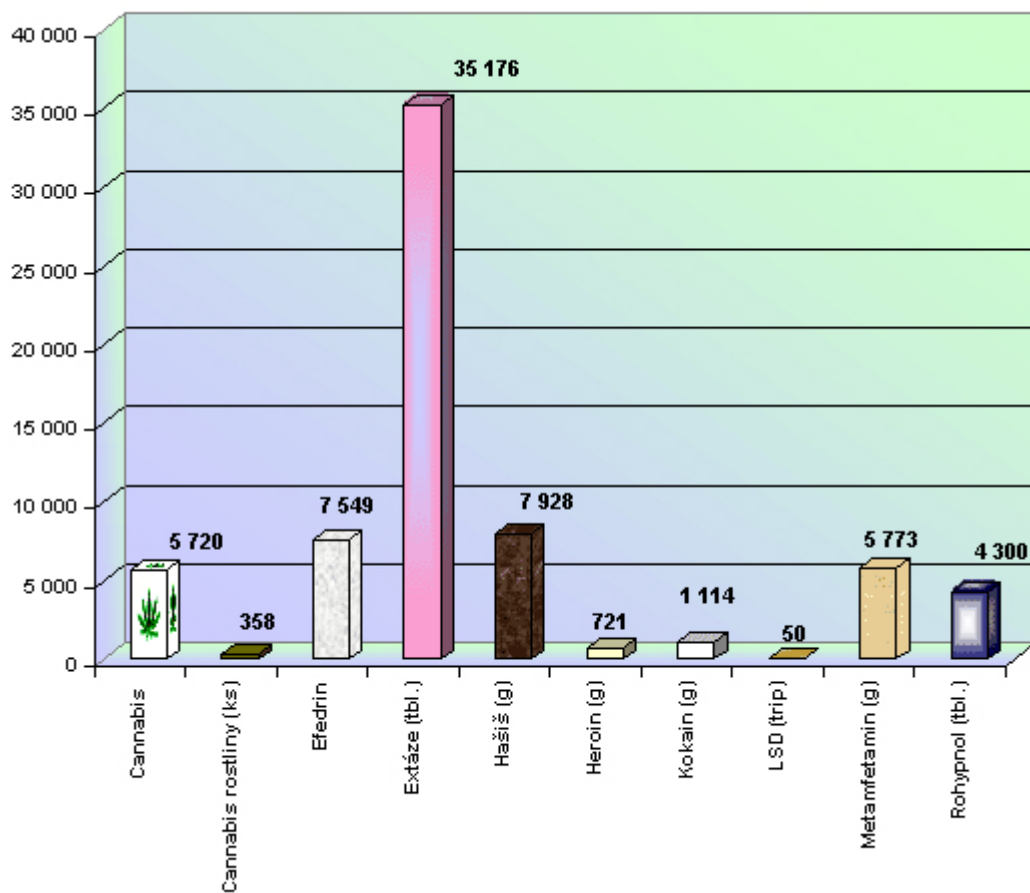
Smyslem navrhované úpravy je přinést řešení, které je jak v souladu s mezinárodními závazky České republiky, tak reaguje na aktuální trendy, a které také povede k efektivnímu využití prostředků trestního práva jako nejzaššího prostředku k ochraně společnosti před nežádoucími společenskými jevy.

Navrhovaná právní úprava nelegálního nakládání s konopnými látkami je průlomem v dosavadním bezvýjimečném prohibičním přístupu k držení drog pro vlastní potřebu a jejich konzumaci. Nejedná se ovšem v žádném případě o netrestnost, tím méně o legalizaci. I nadále zůstává v platnosti strategie tzv. nulové tolerance. Domnívám se, že se jedná o přijatelný kompromis, jak vzhledem k současné situaci na drogové scéně, tak i vzhledem ke, v současnosti převažujícímu, náhledu na konopné drogy ve společnosti.

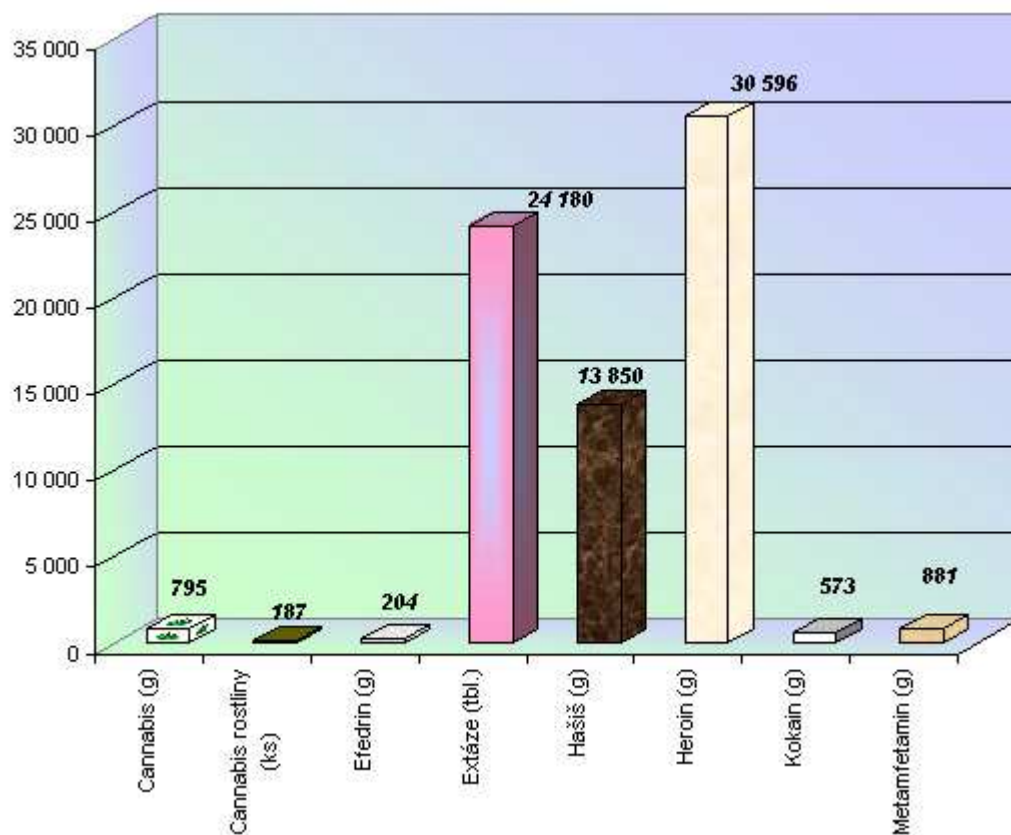
Současně se tím naznačuje i cesta pro činnost orgánů veřejné správy v boji proti drogám. Možnosti alternativního řešení s posílením prvků prevence by se měly uplatňovat zejména u skutkových podstat uvedených v odstavcích prvních výše navrhovaných změněných ustanovení. Represe by potom měla směřovat proti nakládání s drogami za účelem zisku. Že se tak v praxi děje a to, že konopné drogy nejsou v současnosti hlavním předmětem zájmu

státních orgánů zaměřujících se na boj s drogami, lze doložit i těmito údaji ze statistik zveřejněných Národní protidrogovou centrálou SKPV Policie ČR:

Graf 1: Množství zadržených OPL 2003

Graf 2: Množství zadržených OPL 2004

Závěr

Tendence převládající v současné době v OSN nenachází však bezvýhradnou podporu u členských států EU. Evropská unie sama však nemá v oblasti drog velké možnosti; sankce za užívání drog jsou v kompetenci jednotlivých členských států. Vlády členských států jsou však znepokojeny publikovanými doporučeními OSN reformovat úmluvy o drogách ve smyslu dekriminálníce užívání některých látek, zejména konopí a jeho derivátů. Orgány EU si nadále uvědomují a zdůrazňují nebezpečnost užívání konopí a ponechávají tuto problematiku v centru své pozornosti. Existují obavy z trendu mírnější politiky týkající se užívání konopí a přístupu k němu. Důvodem je nesoulad těchto přístupů s uzavřenými mezinárodními smlouvami o kontrole drog a obavy z možných negativních dopadů na snahu vymístit pěstování konopí a nelegální obchodování s drogami.

Najít funkční protidrogovou strategii je složité už pro to, že se jedná o průsečík složitých právních, politických a sociálních otázek. Teprve z poznání skutečné podstaty věci může vzejít takové řešení problému, které něco změní k lepšímu. Jsme tedy stále „na cestě“.

Literatura:

- [1] Alexandr Sokolář, František Púry, Pavel Šámal, Kamil Kalina, Stanislav Kudrle: Trestná činnost spojená se zneužíváním drog a formy jejího řešení, Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti České republiky , Svazek 65, 2002
- [2] Užívání drog v EU – legislativní přístupy, Úřad vlády České republiky 2005, 1. vydání v jazyce českém, ISBN 80-86734-50-1
- [3] Výroční zpráva Úřadu OSN pro kontrolu drog (UNODC) o drogách za rok 2006, www.adiktologie.cz
- [4] Tomáš Zábranský, Michal Miovský, Hana Gajdošíková, Viktor Mravčík: Projekt analýzy dopadů novelizace drogové legislativy (PAD) – souhrnná závěrečná zpráva, ResAd Praha 2001
- [5] John Hickman: Zpráva OSN o drogách z roku 2006: Úřad OSN pro kontrolu drog a zločinu bezděčně podporuje odvolání prohibice konopí; zveřejnil se svolením autora MUDr. Tomáš Zábranský, Ph.D., 28.7.2007, www.adiktologie.cz
- [6] Návrh novely trestního zákona, www.msp.cz
- [7] Statistika NPC SKPV P ČR, www.npc.cz

Kontaktní údaje na autora – email:

*JUDr. Jana Mahdalíčková, Justiční akademie v Kroměříži,
Masarykovo nám. 183, 767 01 Kroměříž,
tel.: 573 505 129,
email: jmahdalickova@akademie.justice.cz*